

ज्योतिर्मय

Online Journal of Literature....

साहित्याचे विद्यापीठ

□ पुणे □ वर्ष १ ले □ अंक ६ वा □ शनिवार दि.०१ फेब्रुवारी २०२५ □ पाने ४ □ मूल्य : निशुल्क (खासगी वितरणासाठी)

विशेष लेख...

रेल्वे रुळावरील मृत्यू

— प्रा डॉ सुधीर अग्रवाल

ज्याप्रमाणे
राज्यातील
रस्त्यांवरील
अपघाती मृत्यूंची
संख्या देशात
तिसऱ्या क्रमांकावर
पोहोचते; तशीच
रेल्वेमार्गावर दरवर्षी
अपघाती मृत्यूंची
संख्याही चिंताजनक होत आहे. गेल्या काही वर्षांपासून पश्चिम, मध्य, हार्बर
रेल्वेमार्गावर दरवर्षी रेल्वे अपघातांतील मृत्यूंची संख्या वाढत आहे.
जळगावात पुष्कट रेल्वेत आग लागल्याच्या अफवेमुळे मोठी दुर्घटना घडली
आहे. परधाडे स्थानकाजवळ पुष्कट एक्सप्रेस आल्यानंतर गाडीत अचानक
आग लागल्याची अफवा पसरली. यानंतर प्रवाशांना आरडाओरड सुरू केली,
तर काही प्रवाशांनी रेल्वेतून खाली उड्या घेतल्या. या घटनेत विरुद्ध दिशेने
येणाऱ्या दुसऱ्या ट्रेनखाली चिरडून काही प्रवाशांचा मृत्यू झाल्याची माहिती
समोर आली आहे. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार या घटनेत ११
प्रवाशांचा मृत्यू झाल्याची माहिती आहे, तसेच ५ ते ६ लोक जखमी
असल्याची माहिती समोर आली आहे.. जळगाव जवळील परधाडे
स्थानकाजवळ जी घटना घडली ती अतिशय दुर्दैवी आहे. डब्बात आग
लागल्याची चहा विक्रेत्याने सांगितले आणि एकच गोंधळ उडाला...आणि
रेल्वेतील प्रवाशांनी मागचा पुढचा विचार न करता पटापट उड्या घेतल्या...
आणि दुर्दैवी अपघात घडला. रेल्वेचे नियम तोडून चुकीच्या पद्धतीने काही
प्रवाशांनी रेल्वे रुळावर उड्या मारल्या अचानक धाड-धाड ट्रेन आली.
रुळावरून वेगाने येणाऱ्या रेल्वेने प्रवाशांना चिरडत नेले..आणि होत्याचे
नव्हते झाले.. पुष्कट एक्सप्रेसचा अचानक ब्रेक लागल्याने रुळावर आगीझ्या
ठिगण्या उडाल्या. या ठिगण्या पाहिलेल्या प्रवाशांना गाडीला आग लागली
असे वाटले. यामुळे घाबरलेल्या प्रवाशांना आरडाओरड सुरू केली. या
दरम्यान काही प्रवाशांनी जीव वाचवण्यासाठी रेल्वे थांबवली आणि खाली
उड्या मारल्या. परंतु त्याच वेळी समोरून आलेल्या बंगळुरू एक्सप्रेसखाली
चिरडून ११ प्रवाशांचा मृत्यू झाल्याची माहिती समोर येत आहे. ५ ते ६
प्रवाशी विस्कळीत जखमी झाले असून त्यांना उपचारासाठी रुग्णालयात दाखल
करणाय आले आहे.

वर्षभरात २२५ जणांचा बळी

रेल्वे प्रवास हा वर्षागणिक धोकादायक ठरू लागला आहे. वर्षभरात
वैतरणा ते मिरा रोड रेल्वे स्थानकादरम्यान, रेल्वे प्रवासात २२५ जणांचा बळी
गेला असून २१२ जण गंभीररित्या जखमी झाले असल्याचे अधिकृत
आकडेवारी समोर आली आहे. गतवर्षाच्या तुलनेत यंदा रेल्वे अपघातातील
बळींच्या संखेत वाढ झाली आहे. सन २०२३ साली अपघातात २०४ बळी
गेले असून १६७ गंभीररित्या जखमी झाले आहेत. वसई पश्चिम रेल्वे
लोहमार्ग मृत्यूचा सापळा ठरला आहे. पश्चिम रेल्वे लोहमार्गावरून दारोज
लाखो प्रवासी रेल्वेने प्रवास करतात. वाढलेली प्रवासी संख्या आणि बर्बाद
प्रवासात हलगर्जीपणा केल्याने प्रवाशांना गंभीर अपघातांना सामोरे जावे
लागले आहे. प्रवासात मृत्युमुखी पडणाऱ्या प्रवाशांची ओळख पटवणे हे रेल्वे
पोलिसांसमोर मोठे आव्हान ठरत आहे. बर्बाद जीव धोक्यात घालून प्रवासी
रेल्वे रूळ ओलांडत असतात. तर कधी गाडीच्या दरवाज्यात लटकत प्रवास
करीत असतात. त्यामुळे बरेचसे मृत्यू झाले आहेत. ठिकठिकाणी प्रवाशांना या
फलाटावरून त्या फलाटावर जाण्यासाठी स्कायवॉक उभारण्यात आले आहेत.
मात्र प्रवासी त्याचा वापर न करता रेल्वे रूळ ओलांडून या फलाटावरून त्या
फलाटावर जातात. रेल्वे रूळ ओलांडणे धोकादायक असल्याने प्रवाशांवर
रेल्वे सुरक्षा बलातर्फे कारवाई करण्यात येते. नागरिकांनी दिलेल्या सूचना
समजून घेऊन सहकार्य केले पाहिजे. लोकलचे दरवाजे बंद झाले तर
अपघाताच्या घटनांना आळा घातला जाऊ शकतो. मात्र प्रवासी त्याचा
विचार करत नसल्याने अपघाताच्या घटना वाढल्या आहेत. वैतरणा ते मिरा
रोड रेल्वे स्थानकांच्या दरम्यान, वाढत असलेल्या अपघातातील मृत्यू तांडव
थांबत नसल्याने रेल्वे प्रशासनाला अधिक परिणामकारक उपयोजना
भविष्यात दृष्टीने करावे लागतील. वैतरणा ते मिरा रोड दरम्यान, विरार,
नालासोपारा, वसई व मिरा रोड ही स्थानके जास्त गर्दीची आहेत. यादरम्यान,
अपघाताच्या घटना वाढल्या असल्याचे दिसून येते. आपत्कालीन परिस्थितीत
कसे वागायचे, आपत्कालीन साधनांचा वापर कसा करायचा, याबाबत
बहुतांश भारतीय अनभिज्ञ असतात...रेल्वेतील सुरक्षेचे प्रश्न आणि समुदाय
म्हणून भारतीयांची बेजबाबदार वर्तणूक या अपघातामुळे पुन्हा लोकांचा बळी
गेला आहे. या दुर्दैवी अपघातास यांत्रिक दोष जेवढा कारणीभूत आहे,
तेवढीच अफवा पसरविण्याची, तिला बळी पडण्याची भारतीय मानसिकता
आणि आपत्कालीन स्थितीत कसे वागावे यासंदर्भातील घोर अज्ञानदेखील
जबाबदार आहे. भारतात अफवा पसरण्याचे आणि त्यावर विश्वास ठेवण्याचे
प्रमाण जगाच्या तुलनेत बरेच मोठे असल्याचे वेळोवेळी समोर येतच असते.
शिवाय आणीबाणीच्या परिस्थितीत भारतीय लोक विचार न करता
घाईडबडीत चुकीचे निर्णय घेतात, हे देखील वारंवार सिद्ध झाले आहे.
संस्कार होण्याच्या वयात आवश्यक प्रशिक्षणच आपल्या देशात दिले जात
नाही, हे त्यामागचे कारण. विकसित देशांमध्ये लहानपणीच बाळकडू
मिळाल्याने पुढील जीवनातही नागरिक तशाच शिस्तीचे आणि जबाबदार
वर्तणुकीचे प्रदर्शन करतात. आपल्याला मात्र केवळ ‘विकसित देश’ म्हणून
घेण्याची धाई झाली आहे. त्यासाठी जी पूर्वतयारी करावला हवी, त्याची
पुरती वानवा आहे. वस्तुतः नागरिकांसाठी हा विषय शाळांमध्ये सर्वात
महत्वाचा विषय असायला हवा; परंतु आपल्या देशात तो सर्वात दुर्लक्षित
विषय आहे.

लक्षवेधी छायाचित्र....

Black headed gulls

(छाया-संजय दारमवार, मुंबई)

वाद झाले तरी संमेलन होत राहतील-मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस

तिसरे विश्व मराठी संमेलनाचे उद्घाटन उत्साहात

ज्योतिर्मय साहित्य

पुणे – “मराठी साहित्य संमेलन असो,
नाट्य संमेलन असो किंवा विश्व मराठी साहित्य
संमेलन असो, तिथे वाद निर्माण होतोच. संमेलन
आणि वाद हे समीकरणच झाले. खरंतर मराठी
माणसाचा वाद घालणे हा स्वभावच आहे.
कारण आपण संवेदनशील, भावनाप्रधान लोक
आहोत, त्यामुळे वाद-प्रतिवाद हा झालाच
पाहिजे. यातूनच खऱ्या अर्थाने मंथन होऊन
चांगले काही तरी समोर येते, त्यामुळे वाद झाले
तरी संमेलन होत राहतील,” असे आश्वासन
मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी दिले.

पुण्यातील फर्ग्युसन महाविद्यालयाच्या
मैदानावर शुक्रवारपासून (दि.३१) तिसरे विश्व
मराठी संमेलन सुरू झाले. त्याचे उद्घाटन
मुख्यमंत्री फडणवीस यांच्या हस्ते झाले. यावेळी
ते बोलत होते. या वेळी ज्येष्ठ साहित्यिक मधु
मंगेश कर्णिक यांचा साहित्यभूषण पुरस्कार देऊन
गौरव करण्यात आला. याप्रसंगी उपमुख्यमंत्री
एकनाथ शिंदे, अजित पवार, विधानपरिषद
उपसभापती नीलम गोन्हे, भाषामंत्री उदय सामंत,
नगरविकास राज्यमंत्री माधुरी मिसाळ, साहित्य
महामंडळाच्या अध्यक्षा उषा तांबे, माजी
संमेलनाध्यक्ष डॉ. सदानंद मोरे, लक्ष्मीकांत

देशमुख, डॉ. राजा दीक्षित, रवींद्र शोभणे,
मनीषा म्हैसकर आदी उपस्थित होते.

“मी पुन्हा येईन” हे वाक्य आता
माझा पिच्छाच सोडत नाहीय. पण हल्ली
चांगल्या अर्थाने हे शब्द बोलले जातात.
काही काळापूर्वी हे उपाहासाने म्हणायचे.
एखादा शब्द जेव्हा आपल्याला चिकटतो,
तेव्हा काळ आणि वेळेनुसार त्याचे अर्थ
देखील बदलत जातात. पण विश्व मराठी
संमेलनासाठी आज आलेल्या लोकांनी हे
ठरविले पाहिजे की, जेव्हा जेव्हा विश्व
मराठी संमेलन भरवले जाईल, तेव्हा तेव्हा
‘मी पुन्हा येईन, मी पुन्हा येईन’ असे
म्हणावे,” अशी खुमासदार फटकेबाजी
फडणवीस यांनी केली.

“संमेलनावर वाद निर्माण करणे हा
आपला स्थायीभाव आहे. हे मी म्हणत
नसून आठव्या शतकात लिहिलेल्या एका
पुस्तकात आहे. मराठी माणसाचे विविध गुण
आणि अवगुण देखील त्यात आहेत. मराठी
माणसाला कलह करायला आवडतो, हे आठव्या
शतकात लिहून ठेवलेले आहे. त्यामुळे तुम्ही
फार काळजी करू नका, अशा प्रकारचे संमेलन
आपण करत राहायचे, अशी ठाम भूमिका

फडणवीस यांनी घेतली.

सध्या ‘एआय’चा बोलबाला आहे. आपण
‘एआय’च्या युगात आहोत, जर आपण या
ठिकाणी ‘स्मॉल लॅंग्वेज मॉडेल’मध्ये सर्व
साहित्यिकांचे साहित्य टाकले, तर येणाऱ्या
पिढीला साहित्यिकांनी काय लिहिले आहे, हे
समजेल. हे काम मराठी भाषा विभागाचे करावे,
त्यासाठी एआयचा वापर करावा, अशी सूचनाही

फडणवीस यांनी केली. मराठी माणूस जगाच्या
पाठीवर पोचला आहे. मला आनंद आहे की,
आपण एकत्रित आहोत. आता हे विश्व संमेलन
आपण परदेशातही करूया. त्यासाठी कुठलं शहर
किंवा देश सोयीचे असेल, त्यावर चर्चा करू,
असे सांगून परदेशात मराठी संमेलन घेऊन मराठी
भाषेचा डंका सातासमुद्रापार वाजवू, असेही
फडणवीस म्हणाले.

निखळ आनंदात मनसोक्त जगा-अशोक नायगावकर

विद्यापीठातील पाणवठा उपक्रमास रसिकांचा उदंड प्रतिसाद

कविता, शब्दकोट्यांवर दीडतास हास्यकल्लोळ

ज्योतिर्मय साहित्य

प्रशांत गौतम
छत्रपती
संभाजीनगर –
जगण्यासाठी अन्न, वस्त्र,
निवारा या सोबतच
माणसातील संवाद निखळ
आणि गरजेचा आहे.

त्यामुळे कामावरून घरी
परत आल्यावर मनसोक्त जगा असे
आवाहन लोकप्रिय हास्य कवी अशोक
नायगावकर यांनी केले. डॉ.बाबासाहेब
आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाच्या
नाट्यगृहात पाणवठा उपक्रमाच्या शुभारंभ
प्रसंगी त्यांनी दीडतास हास्य-विनोदाची
मैफल रंगवली. कविता, किस्से,

आठवणी, गंमतीदार प्रसंग रसिकांना सांगून
कार्यक्रमाची रंगत वाढवली. टिळकांशी
संवाद या लोकप्रिय कविते पासून सुरुवात
केली. पीएम-उषा (मेरू अंतर्गत
आयोजित) उपक्रमातील पहिल्या
उपक्रमाचे उद्घाटन कुलगुरू डॉ.विजय
फुलारी यांच्या हस्ते झाले, या वेळी

व्यासपीठावर प्र.कुलगुरू डॉ.वाल्मिक
सरवदे, प्रभारी कुलसचिव डॉ.गणेश
मांडा, समन्वयक डॉ.दासू वैद्य,
डॉ.कैलास अंभरे यांची उपस्थिती
होती. नायगावकरांचा कार्यक्रम
म्हणजे केवळ कविता वाचन नसते
तर तो एक दिलखुलास संवाद
असतो, आणि ऐकणारेही भारावून
जातात. नाट्यगृहातील कार्यक्रमात
तेच झाले.. आपल्या सादरीकरणात
त्यांनी आईवरील कविता “माय तूच
असते घर...,” खानदेशचा झाला म्हणून
काय झाले, कापूसच तो. अशीच कणिक
तिंबत रहा, तू भाज तय्यार चपात्या;
अशा कविता सादर केल्या. श्रोत्यांनी या
कार्यक्रमास मनापासून दाद दिली.

नायगावकरी संवादाची झलक

कविता म्हटल्यावर कसं नाचूक
प्रियकर-प्रेयसी असं असतं ना? पण आमच्या
आयुष्यात बायको प्रियकर-प्रेयसी कुठून येईल
हो? आमचा तर दुष्काळी प्रदेश (हशा)
पूर्वीची सिरियल दहा-बारा भागांची असायची.
आता मात्र तेरा चौदा वर्ष झाले तरी संपत
नाही. आम्हाला एक लग्न ठरल्यावर
आभाळाला हात टेकल्यागत वाटते. इथे एक
लग्न टिकवणे अवघड, तिथे दोन-चार होतात
कशी (हास्य कल्लोळ) एका संमेलनानंतर
मुलांनी ऑटोग्राफ मागीतला. मी आपला दिला
ऑटोग्राफ. तर म्हणे हे काय आमच्या पिढीला
साजेसा संदेश द्या की. मग मी लिहिले, “
ढेकणांसारखे चिरडून मरण्यापेक्षा डासांसारखे
गुणगुणत मरा (हशा आणि टाळ्या)

स्वामी म्हणतात - जेव्हा माणसाची योग्यता व हेतूचा प्रामाणिकपणा सिद्ध होतो, तेव्हा त्याचे शत्रूदेखील त्याचा सन्मान करू लागतात, प्रेम करणारी माणसं या जगात खूप भेटतात, पण समजून घेणारी आणि समजून सांगणारी व्यक्ती भेटायला भाग्य लागते

आता ख-या पुणेकरांना या दोन मुर्तींमुळे बोललं जातं आहे. असे पुणेस्थित मित्रांना वाटेल. पण आता पहिलं पुणे राहिलं नाही असं वाटयं.

मुसंस्कृत, सुसंवादी व सोज्वळ पुणेकरांनी यावर बोलण्याची वेळ आली आहे. काही तरी करून जे लोकां ते बंद करण्याची धडपड ते नक्की करतील आणि पुनरच पुण्याला निष्कलंक बनवून युवा पिढीला स्वसंस्कृती देतील ही आशा वाटते.ते करण्यासाठी पॅट्र्याभाई साराखे अनेक लोक एकत्र येतील असा आशावाद बाळगतो.

गोफ नात्यांचा

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य
(मागील अंकावरून)
मृणालच्या हट्टीपणामुळे तिने सांगितल्या प्रमाणे लग्न होऊन देखील ते वेगवेगळ्या खोलीत राहत होते.त्याने स्वतः

ला कामात खूप गुरफटून घेतलं होतं .पण त्यातून देखील सवड काढून तो तिला आनंद कसा मिळेल? याच गोष्टीचा सतत विचार करायचा .त्याचा हाच ध्यास त्याच्या मनात असायचा. असे करत करत

सहा महिने गेले. त्यादिवशी मृणालचा वाढदिवस होता म्हणून मामा पण आले होते. मृणालच्या वाढदिवसा दिवशी तिच्या आवडीचा स्वतः अरविंदने स्वयंपाक केला, ,केक आणून ठेवला. तिला विश करण्यासाठी म्हणून त्याने तिचे खोलीचे

आधी देखील बऱ्याचदा तिला समजून सांगण्याचा प्रयत्न केला. पण ऐकेल तर ती मृणाल कसली! एकुलती एक असल्यामुळे त्यांच्याच लाडाने ती हट्टी,आग्रही, निश्चयी, आपल्या मनासारखं सारं काही करून घेणारी बनली होती. याची त्यांना अतिशय खंत वाटत होती. त्यांनी ही खंत अरविंदला पण अनेकदा बोलून दाखवली तुला आमच्यामुळे खूप त्रास होत आहे याचे त्याला खूप वाईट वाटतं, असे ते गेल्या सहा महिन्यात त्यांनी अनेक वेळा अरविंदला बोलून दाखवले..... अतिशय समजूतदार असलेल्या अरविंदने पण त्यांना एकदा पण तिच्या या वागण्याबद्दल तक्रार केली नाही. उलट अरविंदच होईल हळूहळू बदल तिच्या वागण्या बोलण्यात असे तो त्यांना समजावून सांगत होता. एकदा पत्नी म्हणून स्वीकारल्यावर आपण तिच्याशी व्यवस्थितच वागायचे असे त्याने ठरवले होते. तसा त्याने मामीला शब्द दिला होता. तिच्या आवडीनिवडी जपायचा तो खूप प्रयत्न करत होता. तिच्यासाठी अरविंदने

स्वतःची बदली मोठ्या शहरात करून घेतली होती. मामांना पण स्वतःबरोबरच राहायला बोलावून घेतलं होतं. तिच्या करिअरला वाव मिळावा. ह्यासाठी त्याने खरंतर बदली करून घेतली होती. मोठ्या शहरात गेल्यावर अरविंद स्वतः प्रयत्न करून मॉडेल एजन्सीशी संपर्क साधून तिला चार-पाच प्रोजेक्ट मिळवून दिले. काम करताना ती खुश होती पण चेहऱ्यावर ते दिसतच नव्हतं. ह्या सगळ्यात दोन वर्षे गेली पण मृणालच्या स्वभावात फार काही फरक पडला नव्हता. मामांला ह्याची पुर्ण कल्पना होती..... शेवटी न राहवून एके दिवशी मामा अरविंद च्या गळ्यात पडून खूप रडले त्याची माफी मागितली आणि त्याला म्हणाले तू डिव्होर्ससाठी प्रयत्न कर. आणि यासाठी लागेल ती मदत करायला मी तयार आहे. तू तुझ्या बाजूने खूप प्रयत्न केलेस पण आपलाच दाम खोटा निघाला तर कोणाला सांगणार? अरविंद पण या गोष्टीला आता

खूप कंटाळला होता. पण म्हणून सुखी व्हावी डिव्होर्स दिल्यानंतर ती सुखी होईल म्हणून अरविंद ने डिव्होर्स ची केस दाखल केली याची नोटीस मृणालला मिळाली. यावर तिने काहीच प्रतिक्रिया दर्शवली नाही, ती स्थितप्रज्ञासारखी नोटीस वाचत उभी होती. चार ते पाच दिवसांनी कोर्टात हजर राहण्यासाठी दोघेही वेगळ्या वेगळ्या गाडीने कोर्टात गेले. जजसाहेबांसमोर उभे राहिल्यानंतर पहिल्याच दिवशी मामांनी अरविंदची बाजू घेतली व आपल्या मुलीला दोषी ठरवून ते जजसाहेंबासमोर धायमोकलून रडले. जजसाहेबांनी अरविंदची व मृणालची बाजू ऐकून घेतली. शेवटी दोघांनाही

डिव्होर्स मान्य आहे का? विचारलं तेव्हा अरविंद डोळ्यात पाणी आणून म्हणाला मृणालला जर मान्य असेल तर मला पण ते मान्य आहे. जज साहेबांनी मृणालला विचारले तेव्हा ती म्हणाली नाही मला डिव्होर्स नको आहे. जो माणूस आपण एवढा विचित्र वागून देखील आपल्यावर जीवापाड प्रेम करतो, आपली काळजी घेतो, आपल्याला समजून घेतो, आपण आनंदी कसं राहावं याचाच सतत विचार करतो, त्याला डिव्होर्स देणं म्हणजे मला हा डिव्होर्स मान्य नाही..... मला माझी चूक कळली आहे पण प्लीज मला डिव्होर्स नाही घ्यायचा असे म्हणत ती अरविंदकडे जजसाहेबा समोरच पळत निघाली..... अरविंदची माफी मागत तिने सगळ्यां समोरच अरविंदला घट्ट मिठी मारली होती.....

सौ आरती राजाराम परिचारक, पंढरपूर

व्हावा गौरव माझ्या माय मराठीचा

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य
अमृताहूनी गोड, चंदनाहून शितल, सुर्यासम तेजस्वी भारतात तिसऱ्या क्रमांकाची बोलणी जाणारी मराठी महाराष्ट्राची मातृभाषा आहे. आपली नाळ आपल्या आईशी जोडलेली असते. आई जी भाषा बोलते तीच भाषा आपण बोलतो. ती भाषा हळूहळू आपण अवगत करतो.आपले घरातील दैनंदिन व्यवहार याच भाषेतून होतात.कारण मातृभाषा समजायला,समजावयाला सोपी जाते.त्यामुळेच आपल्याला जशी आपली माय प्रिय असते त्याचप्रमाणे मातृभाषाही प्रिय असावीच. आपल्या राज्याची आन, बान, शान आहे मराठी. लेकराला मोठे करायचे असते, त्याची जागा त्याला मिळू द्यायची असती, त्याच्या अस्तित्वाची लढाई लढण्यास सक्षम करायचे असते. थोर संतांनी एक गोष्ट हेरली अन् त्यांनी लेखन करण्यास सुरुवात केली.त्याचसोबत साहित्यिक,विचारवंत यांनीही मग मराठीतून लिखाणास सुरुवात केली. आपल्या आईला मॉम, मम्मी असे न म्हणता एकदा आई “ म्हणून हाक मारून पहा..किती सुखावतात तुम्ही दोघेही..किती गोड वाटतो तो ध्वनी ऐकायला. कृतीतून सारे लक्षात येईल. शब्दांना कृतीचे तारण असावे म्हणजे शब्द

सौ.प्रतिमा अरुण काळे निगडी प्राधिकरण पुणे-४४

अवजड वाटत नाही. आपल्याला आपले ध्येय पूर्ण करायचे तेव्हा इतर भाषेचे ज्ञान असणे गरजेचे आहे. पण त्याचा अर्थ असा होत नाही की,सारे ज्ञान इतर भाषेतूनच मिळते. माणुसकी,आपुलकी याच भाषेतून पेरली जाते.तिचे अंकुर आपल्याला येथेच खायला भेटतात. “जेथे पिकते,तेथे विकत नाही” असे म्हणतात.. हे बऱ्याच अंशी खरे आहे.परदेशातील लोकांना आपल्या भाषेचे वेध लागले...ते मराठी भाषा शिकतात.. आणि आपण तिला सोडून इतर भाषांच्या मागे धाव धाव धावतो. तेव्हा थांबवा हे विनाकारण धावणे..आधी स्वतः वर, स्वतः च्या मुलांवर म्हणजे भाषेवर प्रेम करा मग इतर ही नक्कीच प्रेम करतील. “लाभले आम्हास भाग्य बोलतो मराठी“....ही कविता आठवा..सार्थ अभिमान मी मराठी असण्याचा....विणू वामन शिरवाडकरांचे टोपणनाव कुसुमाग्रज आहे. माझ्या मराठी मातीला नका म्हणू हीन दीन स्वर्गलोकाहून थोर मला हिचा अभिमान“ कुसुमाग्रजांनी मराठी भाषेला सन्मान मिळवून देण्यासाठी आयुष्यभर प्रयत्न केले त्याचीच आठवण म्हणून त्यांच्या जन्मदिवशी आपण जागतिक मराठी

भाषा दिवस म्हणून साजरा करतो. पुणे येथे जन्म तर नाशिक येथे कार्य. कुसुमाग्रजांच्या प्रतिभेने क्रांतीच्या अग्नीने क्रांतीचा जयजयकारही कविता स्वातंत्र्य लढयातील सैनिकांचा जोश बनली. “अमृताशीही पैजा जिकणार्या“ आपल्या माय मराठीचे कौतुक करायत आणि तिला दिवसेंदिवस वाढीस लावण्याची मनोमन प्रतिज्ञा घेऊयात. व्हावा गौरव माझ्या माय मराठीचा कार्यास शर्थीने लढा देवू. माझ्या मराठी मातीचा आहे मज अभिमान जीवनाच्या प्रवासात जपा सदा स्वाभिमान..

भागा भागा आया अन् बदकन पड्या

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य
लहानपणी आमच्या कानावर पडलेली हिंदी. पुढे थोडं मोठे झाल्यावर एखाद्या कार्यक्रमाला जावं तर संचलनकर्ता वारंवार आप शब्दाचा प्रयोग करायचा त्यावेळी मी लगेच आजूबाजूला वळून पाहायचो. दोन चार मिनिटे गेल्यावर जी काही विशेषणे सांगायचा त्यावेळी लक्षात यायचे हे आप म्हणजे प्रमुख पाहुणे. पुढे मागे गणमान्य लोकांच्या हिंदी भाषेच्या माध्यमातनं थोडंफार संस्कार..... संस्कार कसले पळे पडायला

लागले. रामविलासजींच्या भाषणात एबुल आणि स्ट्रेबुल या विंग्रजी शब्दांचा प्रयोग हिंदी भाषेत बिनधास्त करता येतो हे प्रथमच उलगडले. प्रमोदजींची हिंदी कितीही शुध्द असली तरी नऊवारी नेसून आल्यासारखी तर सुषमाजी आणि अटलजींची हिंदी भाषा म्हणजे जणू सौंदर्याचं लेणं. त्यातही अटलजींच्या भाषेत शब्दांनाही वजन व धार असते हे

गंमत जंमत

कळले. इंदिराजींच्या शब्दात कणखरपणा डोकावयाचा. रामदाजीं म्हणजे आपल्यातलेच सर्व धर्म समभाव सारखे हिंदी, मराठी इंग्रजी सर्व समान आदरभाव. लालुजीं म्हणजे नुसती ठसण आणि आपले आदर्णीय पंतप्रधान म्हणजे “ आया रे खिलौने वाला खेल खिलौने लेके“ सपनोंका सौदागर.

– भिकुलाल परमार

मरावे परी कीर्तीरुपी उरावे

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य
“माणूस म्हणून जन्मा आलो,माणूस म्हणून जगेल मी, ओसंडून वाहते,तेथेच सुखशांती वास करते. “हक्क आणि कर्तव्य या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू.“ हक्क मागण्यापूर्वी आपण कर्तव्य पूर्ण करतो का? याचा थोडा तरी अभ्यास करावा.फक्त मागत रहायचे पण,द्यायचे मात्र काहीच नाही.मग,आपल्या जगण्याचा अर्थ काय?कर्तव्य ज्याला समजते तो कर्तुत्व नक्कीच पूर्ण करतो.कर्तव्याची जाणीव झाली की आपोआप माणूस कर्तुत्वाकडे वळतो,आणि त्यानेच आपली ओळखही होते.आपण देवाघरी जरी गेलो तरी आपली ओळख,आपली प्रतिमा,आपले नाव सर्वांच्या हृदयात कोरले जाते.प्रत्येक आईवडिलांना आपले मूल हे कर्तुत्ववान असावे असे वाटते.माणसाने कशासाठी तरी वेडे असावे,चांगल्या कामासाठी झपाटलेले असावे. आणि असेच चांगले वेड माणसांना माणूस म्हणून जगण्याचे बळ देते,नाव देते. म्हणून तर वाल्याचा वाल्मिकी ऋषी झाले.रा माण्य,महाभारत,भगवद्गीता,ज्ञानेश्वरी,दासबोध, तुकाराम गाथा इत्यादी ग्रंथांची निर्मिती झाली. चांगल्या गोष्टीसाठी सल्ला घेणे कधीच चुकीचे ठरत नाही,आणि ज्यांना सल्ला विचारला त्यांनी तो अचूकच द्यावा हा अलिखित नियम,नाहीतर तो न दिलेला उत्तम. “हिमालयाच्या मदतीला सह्याद्री धावला“ ,हा वक्यप्रचार अचूक ठरावा. आपल्या स्वतःला प्रथम ओळखा,तुमची किंमत शून्य आहे.ती किंमत जर उंचावयाची असेल तर तुम्हाला तुमचे कर्तुत्व सिद्ध करणे गरजेचे ठरते,आणि तीच तुमची खरी ओळख आहे.काहींना आईबापांच्या पैशावर फडफडायलाच आवडते. “आयत्या विळात नागोबा“ न्हायला आवडते. पण,हे कितपत योग्य आहे.तुम्ही कधी घडणार?स्वतःला कधी सिद्ध करणार? देर आई दुरुस्त आई...स्वतः चे अस्तित्व .. आणि ते सोडून जे असते ते आपले कर्तुत्व असते...आणि त्यानेच आपण अजरामर होतो.बोलणे खूप सोपे असते.पण,प्रत्यक्ष करणे महाकठीण असते.

“उठ माणसा! जगा हो! स्वतःला ओळख! या मानवी देहाचे सार्थक कर!“ स्वतः साठी सारेच जगतात..पण,इतरांसाठी मरूनही पहा. आपला शूर,पराक्रमी इतिहास आठवा. संत,महात्मे,सैनिक,देशभक्त आठवा.पुण्यश्लोक अहिल्यामाता,झाशीची राणी लक्ष्मीबाई,छत्रपती संभाजी महाराज,छत्रपती शिवाजी महाराज,छत्रपती शाहू महाराज,डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर असे कितीतरी नावे आजही आपल्या

ओठांवर आजही आहे.याचे कारण काय याचा जरा अभ्यास करा.ती नावे कधीही पुसले जाणार नाही,काळाच्या पडद्याआड जाणार नाही.टाकीचे घाव सोसल्याशिवाय देवपण येत नाही.आधी

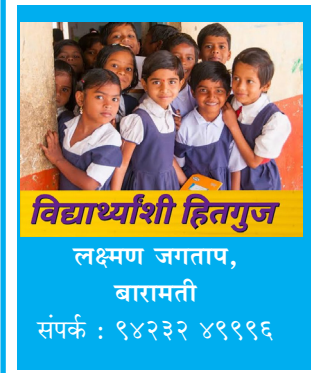
हाताला चटके,मग मिळते भाकर.चंद्र,सूर्य आहे तोपर्यंत ही नावे कायमच अमर राहणार. “माझं कर्तुत्व,हीच माझी ओळख“ . “जगा अन् जगू द्या“ हे नेहमी लक्षात घ्यावे.माणुसकीचे बीज दारोदारी लावा..मी कोण आहे? हे ओळखून आपले वर्तन असावे. “हसा अन् हसवा“, “जे पेराल ते उगवते, जे द्याल ते मिळते“. प्रेम दिले तर प्रेम नक्कीच मिळते अन् दुष्पट मिळते.दुसऱ्यांसाठी जेव्हा खड्डा खोदतो,तेव्हा त्यात आपणच पडतो.आयुष्य एकदाच मिळते,ते नको त्या गोष्टीसाठी वाया घालवू नका.इतरांना जेव्हा मान द्याल,तेव्हा नक्कीच मान मिळेल.प्रत्येक चांगल्या कार्याची सुरुवात स्वतः पासून करावी.आचरण खूप महत्त्वाचे असते.शब्दाला कृतीचे तारण असावे,दिलेल्या शब्दाला जागावे .

ज्या निसर्गात तुम्ही जगतात त्याचे संरक्षण करणे हे प्रथम कर्तव्य आहे.बोले तैसे चाले त्याची वंदावी पाऊले.प्रत्येक महिला मातेसमान मानली,तरच तिला सन्मानाने जगता येईल.मसदान

करणे,अन् अचूक उमेदवार निवडणे,स्वच्छता राखणे,कायद्याचे पालन करणे,सिप्रल पाळणे,कोठेही न थुंकेणे,दिलेली वेळ पाळणे,सत्य

बोलणे,भ्रष्टाचार न करणे आणि त्याला पाटिंबा ही न देणे,सार्वजनिक मालमत्तेचे काळजी घेणे, जातीवाद, प्रांतवाद, भाषावाद न करणे,शांतता ठेवणे(२१ सप्टेंबर,जागतिक शांतता दिवस सार्थिकी लावणे),अंधश्रद्धा न पाळणे,भौदुंगिरी थांबविणे,संप करणे थांबविणे इत्यादी किती तरी आपली कर्तव्य आहे...आणि सर्वात महत्त्वाचे माणूस म्हणून जगणे.इतिहास रचणे खूप अवघड आहे,कारण त्यासाठी खूप गोष्टींचे बलिदान द्यावे लागते.समानता जर हवी असेल तर प्राणाधिकपणा खूप महत्त्वाचा आहे.जितके कर्तुत्व उंच तितके नाव तुमचे उंच.

असा करा अभ्यास

परीक्षेच्या माध्यमातून होणार आहे.त्यासाठी विद्यार्थी मित्र सज्ज आहेत. स्वयंअध्ययन म्हणजे अभ्यास असे आपण म्हणूयात. मुले आणि अभ्यास यांना वेगळे करून चालणार नाही.इतके त्यांचे घट्ट असे नाते आहे. चांगले शिक्षण घ्यायचे असेल तर मुलांना स्वअभ्यास करण्याशिवाय पर्याय नसतो. अभ्यास केला तरच मुलांची शैक्षणिक प्रगती होते. अभ्यासक्रमातील मूलभूत क्षमता, संबोध, आशय, संकल्पना आणि कौशल्ये उत्तम प्रकारे अवगत

होण्यासाठी मुलांना अभ्यास करणे खूप गरजेचे असते. अभ्यास नेमका कसा करावा हे ब-याच मुलांना समजत नाही. त्यामुळे मुले अभ्यास टाळतात किंवा अभ्यासाचा कंटाळा करतात.परिणामी मुलांच्या शैक्षणिक प्रगतीचा आलेख मंदावतो.घरात काळजीचे वातावरण निर्माण होते.यासाठी मुलांनी आणि पालकांनी खालील गोष्टीकडे लक्ष द्यावे. वाचन- आपल्याला कोणताही अभ्यास करायचा असेल तर वाचन हा त्याचा अविभाज्य भाग आहे. ज्या विषयाचा किंवा घटकाचा अभ्यास करायचा आहे त्याचे एकाग्रतेने समजपूर्वक वाचन करा. एकदा वाचून आकलन होत नसेल तर दोनदा किंवा तीनदा वाचा. वाचन करताना महत्त्वाचे मुद्दे अधोरेखित करा. चिंतन किंवा मनन- वाचलेला विषय अथवा घटक एकांतात शांतपणे आठवा. मनातल्या मनात त्याचे चिंतन करा. आपण काय वाचले हे आवडून पहा.त्याविषयी विचार करा. लेखन- तुम्ही चिंतन केलेल्या विषयाचे किंवा

घटकाचे वहीत टिपण काढा.महत्त्वाचे मुद्दे किंवा आशय लिहून काढा. तुम्ही लिहिलेले मुद्दे पुन्हा वाचून काढा. पडताळा – तुम्ही लिहिलेले महत्त्वाचे मुद्दे किंवा आशय अचूक आहे का याचा पडताळा करा.मूळ आशय आणि तुम्ही लिहिलेला आशय तपासून पहा.झालेल्या चुका शोधा. त्या चुका पुन्हा होणार नाहीत याकडे लक्ष द्या. सराव किंवा उजळणी- अभ्यासात सरावाला अनन्य साधारण महत्त्व आहे. अभ्यास करताना झालेल्या चुका समजून घ्या.त्या दुरुस्त करा.म्हणजेच त्या घटकाची पुन्हा उजळणी किंवा सराव करा. गटचर्चा- अभ्यासातील घटकांवर मित्रांशी चर्चा करा. एकमेकांना प्रश्न विचारा.चर्चेतून आपल्याला अभ्यास करता येते. प्रत्यक्ष कृती करून पहा- अनुभव हा सर्वश्रेष्ठ गुरु आहे.काही घटकांचा अभ्यास करताना प्रात्यक्षिक, प्रयोग किंवा कृती करून पाह्या लागतात.तरच त्या घटकाचे चांगल्या प्रकारे आकलन होते.